Aurelia Nedelcu

Română

Noţiuni de limbă şi comunicare

pentru clasele 5-12

Booklet

Scanned with OKEN Scanner

Aurelia Nedelcu

Română

Noţiuni de limbă şi comunicare

Booklet

Scanned with OKEN Scanner

Editura Booklet
CP 16-64, Bucureşti
www.booklet.ro
Tel.: 021 4113137
0722 428630
0723 152053

Pentru comenzi:
tel: 021 411.3137
email: carte@booklet.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
NEDELCU, AURELIA
Română: noţiuni de limbă şi comunicare / Aurelia Nedelcu. - Bucureşti: Booklet, 2007
ISBN 978-973-7752-47-5

811.135.1

©Editura Booklet 2007
Toate drepturile asupra lucrării aparţin editurii.

Tipărit la UNIVERSUL SA

Scanned with OKEN Scanner

1. Situaţia de comunicare

Situaţia de comunicare presupune actul transmiterii unor informaţii referitoare la evenimente, fapte, atitudini, idei, stări, sentimente etc.

Elementele situaţiei de comunicare:

- **emiţătorul** – cel care transmite o informaţie.
- **receptorul** – cel care primeşte informaţia.

În comunicarea dialogată, emiţătorul şi receptorul îşi schimbă, pe rând, posturile, rolurile lor fiind deci reversibile.

- **mesajul** – informaţia transmisă.
- **codul** – sistemul de semne în care este organizată informaţia.

Codul trebuie să fie cunoscut, în egală măsură, emiţătorului şi receptorului, pentru ca mesajul să se poată produce / înţelege.

El poate fi verbal (limba) sau nonverbal (alfabetul Morse, semnele rutiere, stenografia, gesturile etc.).

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

- **canalul** – mediul prin care sunt transmise semnalele aparţinând unui cod (aerul, în comunicarea orală; poşta; poşta electronică; telefonia mobilă etc.).
- **contextul** – cadrul în care se desfăşoară comunicarea (o încăpere, strada etc.); ansamblul de informaţii cunoscut atât de emiţător cât şi de receptor, care favorizează înţelegerea noului mesaj.

Schimbul de informaţii între doi sau mai mulţi vorbitori (locutori) dă naştere unei *situaţii de comunicare dialogată*.

2. Comunicarea în scris

presupune:

- selectarea unui limbaj potrivit contextului şi adecvat relaţiei dintre emiţător şi receptor;
- o bună organizare a ideilor;
- o exprimare mai îngrijită;
- predominarea enunţurilor declarative (încheiate cu punct);
- diminuarea nuanţelor afective.

Comunicarea orală se defineşte, în general, prin:

- situarea emiţătorului şi a receptorului în acelaşi timp şi în acelaşi spaţiu;
- contactul verbal şi vizual;
- succesiunea întrebare-răspuns;
- transformarea emiţătorului în receptor şi invers;

Scanned with OKEN Scanner

- principiul cooperativ (receptorul acceptă invitaţia/provocarea la dialog);
- principiul politeţii (*pozitive* – utilizarea unor termeni / formule de adresare care îi apropie pe vorbitori; *negative* – folosirea unor termeni / formule de politeţe care păstrează distanţa dintre vorbitori, dictată de diferenţa de vârstă, de poziţie socioculturală etc.;
- naturaleţea exprimării (apariţia interjecţiilor, a vocativelor, a propoziţiilor eliptice);
- enunţuri interogative şi exclamative (însoţite de semnele de punctuaţie corespunzătoare);
- apariţia nuanţelor afective;
- folosirea unor termeni / expresii din sfera limbajului colocvial ş.a.;
- e susţinută de elemente ale *comunicării nonverbale* (mimică, gesturi, poziţia corpului) şi ale *comunicării paraverbale* (intonaţie, tonalitate, ritmul vorbirii, accent de insistenţă, pauză).

3. Funcţiile comunicării

- **emotivă (expresivă)** – axată asupra emiţătorului, evidenţiază individualitatea psihologică / emoţională a vorbitorului, într-un anumit moment, revărsată în limbaj. Ex: „Scăpasem de ceva greu, de ceva ucigător. Îmi venea să cânt, să alerg." (M. Eliade, *Maitreyi*).
- **conativă (persuasivă)** – axată asupra receptorului; se referă la efectul de convingere pe care mesajul trebuie să-l exercite asupra lui. Este semnalată de prezenţa substantivelor la vocativ, a verbelor la imperativ. Ex: „Ajunge, Ionel! destulă dulceaţă, mamă!" (I.L. Caragiale – *„Vizită"*)
- **fatică** – axată asupra canalului; urmăreşte stabilirea şi menţinerea contactului între emiţător şi receptor, păstrarea deschisă a canalului.

Ex: Eşti atent la ce-ţi spun?

Scanned with OKEN Scanner

- **referențială** – axată pe referent (obiectul / persoana / situația despre care se comunică); fixează un suport obiectual al comunicării.

Ex: George este un copil bine-crescut.

- **poetică** – axată asupra mesajului, asupra formei lui, pe care o scoate în evidență.

Nu este caracteristică doar limbajului poetic, ci limbajului artistic, în general. Poate apărea în stilul publicistic dar și în construcțiile paremiologice (proverbe, zicători).

Ex: „Cu galben și cu roșu își coase codrul ia." (Ion Pillat – *„În vie"*)

„Banul e ochiul dracului"

- **metalingvistică** – axată asupra codului; permite limbii să-și definească propriile elemente (semne).

Ex: Substantivul *strigătură* este derivat de la verbul *a striga.*

4. Nivelul fonetic

4.1. Accentul reprezintă pronunțarea mai energică a unei vocale (a unei silabe) dintr-un cuvânt.

Exemple de accentuări corecte (conform DOOM[2]):

ácvilă;
avárie
ántic și antíc;
anóst și ánost;
bolnáv;
butélie;
cólaps și coláps;
déspot;
emáil (= smalț);
ferígă;
ghiaúr;
hátman și hatmán;
íntim și intím;
gíngaș și gingáș;

Scanned with OKEN Scanner

fírav şi firáv;
cándid şi candíd;
jílav şi jiláv;
áripă;
geografíe (pron. ge-o)
matúr;
simból;
profésor şi profesór;
rádar;
asfixíe şi asfíxie
penúrie şi penuríe;
frânghíe;
subúrbie şi suburbíe
spléndid
máfie
marítim
términă (ind. prez.);
partícipă (ind. prez.);
intóxică (ind. prez.);
domínă (ind. prez.);
predómină (ind. prez.);
máur;
ostróv;
fíică;
performér;
véveriţă;
prépeliţă;

lápoviţă;
férfeniţă;
dóctoriţă;
călúgăriţă;
píctoriţă;
íncipit;
itém;
dumínică;
ianuárie;
prímăvară;
câţivá;
matríce;
véctor şi vectór;
mótrice;
pílotă şi pilótă;
pícnic şi picníc;
pónei şi ponéi;
bítum;
gláspapir

4.2. Cacofonia reprezintă repetarea unor grupuri de sunete identice sau asemănătoare, cu efect acustic neplăcut.

Ex: masa sa (de lucru);
(se întâlnesc) la lac;
(l-am văzut) de departe;
(procedase) cu curaj;

Scanned with OKEN Scanner

ca cei (de dinainte);
ca colegul;
ca canicula etc.

4.3. Hipercorectitudinea (hiperurbanismul) este un tip de abatere de la normele limbii, determinată de false analogii.

La nivel fonetic, ea se manifestă, după originea cuvintelor sub forma:

- hiperfranţuzismelor: bleumaren (corect: bleumarin)
  maron (corect: maro)
- hipergermanismelor: ştofă (corect: stofă)
  ştart (corect: start)
  ştat de plată (corect: stat de plată)
  ştandard (corect: standard)
  şpalier (corect: spalier)
  şpray (corect: spray)
- hiperenglezismelor: Chicago pronunţat „Cicago" (corect: „Şicago")
  Waterloo pronunţat „Uaterlo" (corect: „Vaterlo")

După natura fonetică a modificărilor, hipercorectitudinea poate fi:

- consonantică: piftea (corect: chiftea)
  gioben (corect: joben)
  juvaier (corect: giuvaier)
- vocalică: prooroc (corect: proroc)
  preerie (corect: prerie)
  performeur (corect: performér)
  ultragiu (corect: ultraj)

Scanned with OKEN Scanner

5. Nivelul lexico-semantic

5.1. Varianta lexicală este un termen cu circulaţie în limbă, dar într-o formă neliterară.

Exemple:

Termen literar	Variantă lexicală
maiou	maieu
transcendent	transcedent
chiftea	piftea
întreprindere	intreprindere
(a) ingurgita	(a) îngurgita
(a) incrusta	(a) încrusta
foarfecă	foarfece
(a) descoji	(a) decoji
capot	capod
(a) încunoştinţa	(a) încunoştiinţa
repercusiune	repercursiune
anticameră	antecameră
reşou	reşeu
fascicul	fascicol
vehicul	vehicol

piure	pireu
sangvin	sanguin
propriu	propiu
escortă	excortă
escroc	excroc
ostatic	ostatec
petic	petec

5.2. Câmpul semantic (lexical) reprezintă totalitatea cuvintelor care aparţin aceluiaşi domeniu şi se înrudesc ca sens.

Din câmpul semantic al unui termen fac parte şi sinonimele cuvintelor care îl alcătuiesc, derivatele şi compusele lor (păstrându-se partea de vorbire) precum şi expresiile care le conţin.

Exemple de câmpuri semantice:

viaţă – animaţie, respiraţie, mişcare, activitate, luptă, soare, primăvară etc.

şcoală – elev, profesor, catalog, clasă, cretă, şcolar, student, studenţime, universitate, curs, prelegere, notă etc.

Scanned with OKEN Scanner

5.3. Derivarea este mijlocul intern de îmbogăţire a vocabularului, prin care se formează cuvinte noi, cu ajutorul prefixelor şi/sau al sufixelor.

Derivate cu prefixe

Exemple: incapabil; neşansă; amoral; străvechi; relua etc.

Derivate cu sufixe

Exemple: bănuitor; albăstrui; ciocăni; băieţel; binişor etc.

Derivate parasintetice (cu prefixe şi sufixe, simultan)

Exemple: îngheţa; descoji; neiubitor; imoralitate etc.

5.4. Compunerea este mijlocul intern de îmbogăţire a vocabularului, prin care se formează noi cuvinte, din unirea unor termeni diferiţi.

Termenii din care se formează un cuvânt compus îşi pierd, de regulă, sensul autonom şi primesc un nou înţeles, rezultat din îmbinarea lexicală.

Procedee de compunere

a) alăturarea / juxtapunerea / parataxa

Exemple: Târgu-Jiu, propriu-zis, redactor-şef;

b) subordonarea

Exemple: floarea-soarelui, Vatra Dornei;

c) abrevierea (prescurtarea) din:

1. iniţiale. (Ex: SNCFR, ONU, OZN, BCR, DOOM etc.)

Observaţie: Folosirea punctului în scrierea acestor abrevieri este, conform DOOM^2, facultativă.

2. iniţiale şi fragmente de cuvinte (Ex: Tarom, Adas, Dex etc.)

Observaţie: Scrierea cu punct între termenii care compun acest tip de abreviere este interzisă.

3. fragmente de cuvinte (Ex: Aprozar, Asirom etc.)
4. fragmente de cuvinte şi cuvinte (Ex: Romarta, Eurasia etc.)

Se scriu cu cratimă, conform DOOM^2: bun-simţ, bun-gust, bună-credinţă, bun-rămas, bine-crescut (educat), bine-venit (oportun), liber-cugetător, bine-cunoscut (celebru), bună-creştere (politeţe), bun-plac (arbitrar), bun-platnic, rea-voinţă, rău-platnic etc.

Se scriu fără cratimă, conform DOOM^2: aducere aminte, prim ajutor, de sine stătător, după prânz, bună

Scanned with OKEN Scanner

ziua, întru totul, întru câtva, răufăcător, portţigaret, (cu) bună ştiinţă, Buna Vestire, de prim rang etc.

Tot un tip de compunere este şi compunerea savantă, realizată cu ajutorul prefixoidelor (false prefixe) şi al sufixoidelor (false sufixe).

Prefixoidele şi sufixoidele provin din greaca veche sau din latină şi sunt, în limba de origine (spre deosebire de prefixe şi sufixe) cuvinte pline ca sens. Ca elemente de compunere savantă, ele au circulaţie internaţională.

Exemple de compunere savantă:

insecticid (-cid = ucigător)
democrat (demos = popor; kratos = putere)
panoramă (pan = întreg; horama = vedere)
astrolog (logos = cuvânt, ştiinţă) etc.

5.5. Schimbarea valorii gramaticale (conversiunea) este mijlocul intern de îmbogăţire a vocabularului, prin care se formează noi cuvinte, în procesul trecerii de la o parte de vorbire la alta.

Trecerea aceasta se face fără schimbarea formei cuvântului. Termenul format prin conversiune se comportă, în comunicare, ca şi partea de vorbire la care a trecut.

1. Substantivizarea (transformarea în substantiv)

Devin substantive	Exemple
a) articolul (în metalimbaj)	*"Un"* este articol nehotărât.
b) adjectivul	*Răul* făcut se întoarce asupra ta.
c) pronumele - personal - reflexiv - demonstrativ - relativ - nehotărât - negativ	 Aceasta este vocea *eului* liric. Avea *un sine* orgolios. Inginerul era *un ăla* nepriceput. Lipseşte *un ce* din demonstraţia lui. Mi s-a părut că era *un oarecare*. M-am supărat dintr-*un nimic*.
d) numeralul	A luat *un cinci* la matematică.
e) verbul - la infinitiv lung - la gerunziu - la participiu - la supin	 Am făcut o *plimbare* scurtă. *Suferindul* adormise. *Reclamatul* nu se prezentase la proces. *Reclamatul* colegilor de partid devenise, în cazul lui, un obicei.

Scanned with OKEN Scanner

f) adverbul	Poţi să-i faci *un bine*. Iubeşte-ţi *aproapele*!
g) conjuncţia (în metalimbaj)	"*Să*" este o conjuncţie subordonatoare.
h) prepoziţia (în metalimbaj)	"*Înspre*" este o prepoziţie compusă.
i) interjecţia	Examenul de bacalaureat este *un hop* pentru noi.

2. Adjectivizarea (Transformarea în adjective)

Devin adjective	Exemple
a) substantivul	Lumina *fecioară* a lunii ne mângâie sufletul.
b) pronumele - de întărire - demonstrativ - posesiv - nehotărât - negativ - relativ - interogativ	 Ea *însăşi* a insistat să venim în vizită. Pe copilul *acesta* nu l-am mai văzut. Prietenul *meu* întârzie câteva minute. *Fiecare* om are defectele lui. Nu era *niciun* bec aprins în casă. Nu mi-a spus *ce* informaţii deţinea. *Care* om nu greşeşte?
c) numeralul - cardinal propriu-zis - colectiv - distributiv - multiplicativ - ordinal	 Se întâlnise cu *doi* colegi / cu *amândoi* colegii / cu *câte doi* colegi. Făcuse un efort *înzecit* pentru *al doilea* rezultat.

Scanned with OKEN Scanner

Devin adjective	Exemple
d) verbul - la gerunziu acordat - la participiu	I-a întins o mână *tremurândă.* Omul *înveselit* ne privise cu simpatie.
e) adverbul	*Aşa* oameni n-am mai întâlnit, în *asemenea* circumstanţe.

3. Verbalizarea (primesc înţeles de verbe şi funcţie predicativă)

Primesc valoare verbală	Exemple
a) adverbul	*Desigur* [1]/ că sunt mulţumit.[2]/ *Fireşte* [1]/ că îl apreciem [2]/.
b) interjecţia	*Zău* / că l-am văzut [2]/, pe când el *ţuşti!* pe fereastră. [3]/
c) substantivul (când ţine locul verbului predicativ, dintr-o propoziţie eliptică)	Alinierea! Deşteptarea! Stingerea!

4. Adverbializarea

Devin adverbe	Exemple
a) substantivul	*Primăvara*, natura întreagă renaşte. Doarme *buştean.*
b) adjectivul	Se comportă *urât* cu mine.
c) pronumele	*Ce* bine arăţi!
d) numeralul - multiplicativ - adverbial	L-am pedepsit *înzecit.* Ne-am întâlnit *de două ori* în aceeaşi zi.
e) verbul - la participiu	Mi-a vorbit *deschis.*
f) conjuncţia	M-a felicitat *şi* (= chiar) bunica.

Scanned with OKEN Scanner

5. Transformarea unor cuvinte autonome în instrumente gramaticale

Devin prepoziţii	Exemple
a) substantivul	A fost salvat *graţie* competenţei medicilor.
b) adjectivul	A reacţionat *asemănător* părinţilor săi.
c) verbul (la participiu)	Situaţia s-a detensionat *mulţumită* intervenţiei directorului.
d) adverbul	Agentul de pază se postase *înaintea* uşii.

5.6. Familia lexicală cuprinde toate cuvintele obţinute prin derivare, compunere sau prin schimbarea valorii gramaticale, de la un cuvânt de bază.

Exemplu: ***bun***

bunicel (derivat)
bunuţ (derivat)
îmbuna (derivat parasintetic)
îmbunare (infinitiv lung devenit substantiv)
îmbunat (participiu devenit adjectiv)
Alexandru cel Bun (compunere)
bunătate (derivat)
bun-simţ (compus) etc.

5.7. Polisemia

Cuvintele polisemantice sunt acelea care au *două sau mai multe sensuri*, în general, *apropiate*.

Exemplu: ***a urca***

Am urcat muntele. *(am escaladat)*
Partidul a urcat în sondaje. *(a crescut)*
Am urcat pe vapor. *(am păşit)*
Apele au urcat până la dig. *(s-au înălţat)*
Soarele urcă pe cer. *(se ridică)*

5.8. Omonimia

Omonimele sunt *cuvintele cu aceeaşi formă* şi cu *sens complet diferit*.

Scanned with OKEN Scanner

Clasificare

a) totale

- ***substantive identice în flexiune*** (acelaşi singular şi plural, aceleaşi forme la toate cazurile);

Ex: lac – apă stătătoare
– ojă
păr – pom fructifer
– pilozitate

- ***verbe identice în flexiune***

Ex: a absolvi – a încheia un ciclu şcolar
– a ierta de vină, de păcat

b) parţiale

- ***substantive parţial identice în flexiune*** (diferă pluralul);

Ex: curent – curenţi (marini)
- – curente (literare)
bandă – benzi (fâşii)
– bande (grupuri de răufăcători)

- ***substantive şi adjective, coincizând parţial în flexiune***;

Ex: şiret – subst. (şnur), pl. şireturi
– adj. (viclean), pl. şireţi, şirete

c) morfologice – substantive şi verbe, suprapunându-se întâmplător într-un anumit aspect al flexiunii lor

Ex: cer – subst. (văzduh)
– verb (solicit)

d) lexico-gramaticale – cuvinte care trec de la o parte de vorbire la alta, fără să-şi schimbe forma

Ex om *rău* (adj) / citeşte *rău* (adverb)
om *prost* (adj.) / *prostul* casei (substantiv)

5.9. Sinonimia

Sinonimele sunt *cuvintele cu formă diferită* şi cu *înţeles asemănător / identic.*

Sinonimele se stabilesc numai în context, fiind necesar:

- să denumească acelaşi aspect din realitate;
- să se poată substitui reciproc, fără să se modifice sensul enunţului;
- *să fie aceeaşi parte de vorbire*

Sinonimele se stabilesc pentru fiecare sens al unui cuvânt polisemantic.

Clasificare

a) **sinonime totale** – sensurile lor corespund integral;
Ex: zăpadă = omăt (regionalism)
aramă = cupru (termen tehnico-ştiinţific)
armată = armie (arhaism)

b) **sinonime parţiale** – sensurile lor nu se suprapun în totalitate. Reprezintă situaţia cel mai frecvent întâlnită, din cadrul sinonimiei, ce are loc, de obicei, la cuvintele polisemantice.
Ex: obişnuit = comun, ordinar, banal; familiar; modest; curent.

Scanned with OKEN Scanner

c) **sinonime aproximative**, rezultate din asocierile inedite pe care le propune limbajul artistic.

Ex: luna = „regina nopții moartă" (M. Eminescu, "Melancolie")

5.10. Antonimia

Antonimele sunt *cuvintele cu formă diferită* și cu *sens diametral opus.*

Antonimele trebuie:

- să aibă un element de sens comun, în funcție de care să se stabilească opoziția;

Ex: entuziasm – indiferență (gradul de implicare afectivă)

- să fie părți de vorbire de același fel, care pot avea formă complet diferită (a iubi – a urî) sau pot să difere printr-un prefix (a citi – a reciti)

Antonimele se stabilesc pentru fiecare sens al unui cuvânt polisemantic.

Observație: **Nu** sunt antonime perechi precum: *fată - băiat, unchi - mătușă, tată - mamă*, fiindcă sensurile lor nu se exclud.

5.11. Paronimia

Paronimele sunt *cuvintele cu formă asemănătoare* și *cu sens diferit.*

Paronimele se deosebesc, de obicei, printr-un sunet (cazon - gazon) sau prin două sunete (emisie - emisiune). Uneori, diferă ordinea sunetelor (cauzal - cazual).

De obicei, paronimele reprezintă aceleași părți de vorbire:

menaj – manej (substantive);
flagrant – fragrant (adjective);
a gira – a gera (verbe);
ori – or (conjuncții).

Mai rar, pot fi și părți de vorbire diferite:

oral (adjectiv) – orar (substantiv)
adagiu (substantiv) – adagio (adverb)

5.12. Unitățile frazeologice

Locuțiunile sunt structuri fixe, cu un sens unitar, care se comportă ca un singur cuvânt.

Locuțiunile se grupează după clasele morfologice ale căror caracteristici morfosintactice le preiau.

Exemple:

- locuțiuni substantivale: băgare de seamă, ținere de minte, părere de rău etc.
- locuțiuni adjectivale: cu dare de mână (bogat); cu capul în nori (distrat); cu cap (inteligent) etc.
- locuțiuni verbale: a-și da seama, a băga de seamă, a-și aduce aminte, a ține minte etc.

Observație: Unele construcții pot funcționa ca locuțiuni sau ca îmbinări libere, în funcție de context: a schimba macazul, a băga la apă, a spăla putina etc.

Scanned with OKEN Scanner

Expresiile sunt îmbinări stabile de cuvinte, cu o puternică încărcătură afectivă.

Exemple: a nu face nici cât o ceapă degerată, a ajunge la sapă de lemn, a o băga pe mânecă etc.

Formulele (clişeele) internaţionale sunt unităţi frazeologice care circulă în majoritatea limbilor şi au un caracter cultural.

Unele dintre aceste clişee au apărut în diverse limbi (latină, franceză, italiană etc.), fiind păstrate ca în limba de origine sau calchiate (copiate ca structuri şi traduse) în aproape toate limbile europene.

Ex: *ad calendas graecas* (lat.) – la calendele greceşti; niciodată

ad-hoc (lat.) – (creat) pentru un anumit scop; pentru aceasta

honoris causa (lat.) – din mare stimă; (despre titluri onorifice) conferit pentru merite excepţionale

nota bene (lat.) – atenţie; a se nota bine

stricto sensu (lat.) – în sens limitat

sui-generis (lat.) – în mod original; propriu, unic

coup de foudre (fr.) – dragoste la prima vedere

tête-à- tête (fr.) – convorbire între patru ochi, intimă

dolce far niente (it.) – plăcută trândăvie

Altele sunt expresii în structura cărora intră un nume propriu. Ele au la bază legende antice, întâmplări biblice sau chiar fapte reale, care trebuie cunoscute pentru a înţelege sensul expresiei.

Exemple: sabia lui Damocles – pericol permanent;
călcâiul lui Ahile – punct vulnerabil al cuiva;
oul lui Columb – soluţie simplă şi ingenioasă etc.

5.13. Sensul propriu (denotativ) reprezintă înţelesul curent al unui cuvânt, menţionat cel dintâi în dicţionarele limbii. *Sensul denotativ* trimite la semnificaţia clară, precisă şi uzuală a unui cuvânt, caracterizând limbajul tehnico-ştiinţific, juridic-administrativ şi, parţial, limbajul cotidian.

El cunoaşte două aspecte:

a) sensul propriu de bază (fundamental) – înţelesul cel mai vechi şi cel mai obişnuit al unui cuvânt.
Ex: braţul fetei;

b) sensul propriu secundar – rezultă dintr-o asemănare, depinzând strict de context.
Ex: braţul fotoliului; braţul apei; braţul ochelarilor

Dintre toate sensurile pe care le poate avea un cuvânt, unul este fundamental şi celelalte – secundare.

Scanned with OKEN Scanner

5.14. Sensul figurat (conotativ) este înțelesul neobișnuit al unui cuvânt, bazat pe sugestiile metaforice ale limbajului. Chiar dacă o conotație generează un sens colateral al unui cuvânt, ea rămâne legată de semnificația lui de bază, sporindu-i însă expresivitatea.

Ex: *focul* inimii;
reînvierea naturii;
săgeata amorului etc.

5.15. Pleonasmul este o greșeală de exprimare care constă în folosirea alăturată a unor cuvinte sau a unor construcții cu același înțeles

Exemple: a-și aduce aportul;
a anexa alături;
urmează apoi;
averse de ploaie;
blazon de nobleţe;
cel mai celebru;
(a) colabora împreună;
continuitate neîntreruptă;
a exmatricula din școală;
harta mapamondului;
a ieși afară;
încadrat între;
propriul meu / tău /său (efort);
ortografie corectă;

hit de succes;
telecomandă la distanță;
a se bifurca în două;
poate fi rezolvabil / posibil;
mai superior;
a epila părul;
a eradica din rădăcină;
a se suprapune peste;
foarte vast;
icre de pește;
a intra înăuntru
inclus în interiorul
(a) mai reveni
caligrafie frumoasă
pacient bolnav;
undiță de pește etc.

5.16. Tautologia este o greșeală de exprimare care constă în repetarea unui cuvânt, schimbându-i-se însă funcția sintactică.

Exemple: Soacra-i tot soacră
↓ ↓
subiect nume predicativ
Jurământul e jurământ

În general, se consideră tautologie orice construcție în care informația nu progresează.

Scanned with OKEN Scanner

Exemple: Iarna nu-i ca vara.
Plouă de ieri şi nu mai conteneşte.
Când e cald, e cald, nu glumă!

5.17. Atracţia paronimică este o greşeală de exprimare care constă în folosirea unui termen în locul perechii sale paronimice.

Exemple:

şedinţă ordinală (corect: *ordinară* = obişnuită);
plată în numeral (corect: *numerar*);
şedere temporală (corect: *temporară*);
zăcământ petrolier (corect: *petrolifer* = care conţine petrol);
exploatare mineră (corect: *minieră*);
nume şi pronume (corect: *prenume*) etc.

6. Nivelul morfologic şi sintactic

6.1. Mijloacele lingvistice de realizare a subiectivităţii vorbitorului pot fi:

- formele pronominale sau verbale de persoana întâi;
- adjectivele folosite pentru evaluare şi gradul de comparaţie la care se află;
- mărcile prezenţei interlocutorului (forme verbale şi pronominale de persoana a doua, substantive la vocativ, verbe la imperativ) care trebuie convins, adus aproape de context;
- referirile la timpul şi locul emiterii mesajului (timpurile verbale, pronumele / adjectivele demonstrative, adverbele de loc şi de timp etc.)

Scanned with OKEN Scanner

6.2. Valorile expresive ale părţilor de vorbire

Substantivul – parte de vorbire care, denumind *obiecte*, creează, în general, imagini.

- participă la constituirea:
  - **epitetelor** (ex: pădurea *de aramă*);
  - **personificărilor** (ex: *voioşia* pădurii);
  - **metaforelor** (ex: *soarele* iubirii)
  - **hiperbolelor** (ex: „Şi vodă-i *un munte*" – G. Coşbuc)
  - **comparaţiilor** (ex: „O lumină *cât un sâmbure* de mac" – M. Eminescu)
  - etc.

Adjectivul – parte de vorbire, care denumind *însuşiri* ale obiectelor, creează, în general, imagini (vizuale, auditive, motorii etc.).

Este folosit, de obicei, în descrieri, alături de substantiv.

Valoarea lui stilistică este dată şi de formele superlativului absolut, obţinute cu mijloace afective:

Ex: Era frumoasă-frumoasă / frumoasa frumoaselor!
Era frrumoasă / frumoaaasă!
Ce frumoasă era!
Era dată naibii de frumoasă / frumoasă foc.
Era o preafrumoasă fată etc.

Valoare expresivă au şi locuţiunile adjectivale precum:

din topor (necioplit), *de nimic* (netrebnic, josnic), *de căpetenie* (fundamental, esenţial), *într-o ureche* (nebun), *cu stea în frunte* (excepţional, deosebit) etc.

Pronumele generează construcţii afective precum:

- dativul etic („Vor să *mi* te-omoare" – *Mioriţa*)
- dativul posesiv („Dară ochiu-nchis afară, înăuntru-*i* se deşteaptă" – M. Eminescu)
- stilul ceremonios rezultat din utilizarea pronumelor de politeţe („*Dumnealui* Ioniţă comisul avea o pungă destul de grea în chimir." – M. Sadoveanu)
- expresii pronominale: care mai de care, nu ştiu care, nu ştiu cine, care pe care, te miri cine etc.

Verbul

Rolul de predicat face ca verbul să fie partea de vorbire cea mai importantă în cadrul comunicării.

Exprimă

- acţiuni reale – indicativul (merge; trecea; văzuse etc.)
- acţiuni realizabile, posibile – conjunctivul (să arate etc.)
- acţiuni dorite – condiţional-optativul (aş începe etc.)
- acţiuni privite ca îndemn, rugăminte etc. – imperativul (scrie! poftiţi!)

Scanned with OKEN Scanner

- acţiuni în desfăşurare, continuitatea – gerunziul (urmând etc.)
- numele acţiunii – infinitivul, supinul (a şti, de ştiut etc.)
- etc.

Este folosit, cu precădere, în naraţiune, pentru posibilitatea de a sugera *mişcarea*, *dinamismul*, *agitaţia*, *frământarea*, *iureşul* etc. Verbele onomatopeice oferă şi ele sugestii sonore sau de mişcare.

Prezentul etern sau istoric capătă valoare stilistică; perfectul simplul şi imperfectul sunt timpuri narative.

Verbul ajută la constituirea diferitelor figuri de stil:

- repetiţia

Ex: „De-atâtea nopţi aud plouând
Aud materia plângând…"

(G. Bacovia)

- enumeraţia

Ex: „A cunoaşte, a iubi,
Înc-o dată iar şi iară…"

(L. Blaga)

- antiteza

Ex: „Ce bine că eşti, ce mirare că sunt…"

(N. Stănescu)

- metafora

Ex: „Soarele, lacrima Domnului
Cade în mările somnului."

(L. Blaga)

etc.

Locuţiunile / expresiile verbale marchează stilistic contextul în care sunt plasate: a o lăsa baltă, a trage pe sfoară, a o lua razna etc.

Adverbul primeşte valori expresive în cazul *formelor diminutivale* (depărtişor, linişor), în cazul *locuţiunilor rimate* (calea-valea, treacă-meargă) sau *cu acelaşi radical* (vrând-nevrând, câine-câineşte) precum şi în cazul *interogaţiilor retorice*.

Funcţie expresivă au şi *substantivele întrebuinţate adverbial*.

Exemple:

S-a îndreptat *glonţ* spre casă.
Doarme *buştean*.
S-a prăbuşit *grămadă* în faţa uşii.

Interjecţia

Fiind specifică limbii vorbite (în scris e întâlnită doar în stilul beletristic şi ocazional, în cel publicistic), interjecţia poate fi folosită singură sau împreună cu substantivul şi verbul, pentru a exprima o adresare, o chemare.

Exemple:

Uf! ce ciudă mi-e!

Măi omule, nu înţelegi?!

Ia apropie-te puţin!

Valoare expresivă au locuţiunile interjecţionale (ex: Doamne fereşte! / La naiba!) ca şi construcţiile în care interjecţiile capătă valoare predicativă:

Exemple:

El hop! în spinarea mea.

Copilul ţuşti! pe uşă.

Onomatopeele lasă impresia de naturaleţe a exprimării, rezultată din contactul direct cu lumea înconjurătoare.

Exemplu:

Şi pupăza pu-pu-pu din copac.

Având în vedere varietatea stărilor pe care le pot sugera, interjecţile devin un mijloc de exprimare afectivă.

Exemple:

uf! (ciudă); oh! (nemulţumire); hm! (îndoială)

aa! (surpriză); o! (admiraţie) etc.

6.3. Elemente de acord gramatical

Acordul este o modalitate de exprimare a raporturilor sintactice prin mijloace morfologice şi constă în concordanţa de formă a unor cuvinte ce funcţionează ca părţi de propoziţie.

Acordul dintre subiect şi predicat se face astfel:

- verbul prin care se exprimă predicatul verbal se acordă în persoană şi în număr cu partea de vorbire prin care se exprimă subiectul.
  (Ex: El vorbeşte întruna.)
- când verbul este la diateza pasivă, participiul verbului de conjugat se acordă în gen şi număr cu partea de vorbire prin care se exprimă subiectul.
  (Ex: Maria a fost *lăudată*).
- pronumele nehotărât *fiecare*, pronumele negativ *niciunul*, *nimeni*, *nimic* impun verbului din care este alcătuit predicatul numărul singular, chiar dacă alcătuiesc un subiect multiplu.
  (Ex: *Fiecare doarme* în camera sa. *Nimeni* şi *nimic* nu mă *poate* convinge).
- când subiectul multiplu se exprimă prin pronume de persoane diferite, persoana I are preponderenţă faţă de persoana a II-a şi a III-a, iar persoana a II-a domină asupra persoanei a III-a.
  (Ex: *Eu şi tu plecăm* chiar acum. *Eu şi el plecăm* chiar acum. *Tu şi ea plecaţi* imediat.)

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

- când subiectul multiplu are termenii coordonaţi disjunctiv (prin *sau*, *ori*, *fie*, *ba*), acordul verbului prin care se exprimă predicatul se face la singular.
(Ex: *George sau Maria trece* diseară pe la mine.)

Observaţie: Când conjuncţiile disjunctive au valoare copulativă (valoarea lui *şi*), dispărând raportul de excludere dintre subiecte, acordul se face la plural.
(Ex: *Contabilul sau administratorul* te *pot* ajuta).

- predicatul nominal se acordă cu subiectul, după cum urmează:
  - verbul copulativ, în persoană şi număr;
  - numele predicativ, în categorii gramaticale comu-ne cu subiectul (gen, număr, caz), dacă acestea există.

Ex: Maria este *harnică / profesoară* (acord în gen, număr, caz)
Maria este *ministru* (acord în număr şi caz)
Bomboanele sunt *pentru Maria* (acordul nu mai există)

Observaţie: Când *predicatul este nominal*, cu *nume predicativ exprimat prin adjectiv*, iar *subiectul este multiplu*, acordul se face astfel:

a) ***subiectele sunt nume de fiinţe***

masc. + fem. ➔ masculin
(sg./pl.) pl.
Ex: Ion şi Maria sunt cuminţi.

masc. + neutru ➔ masculin
(sg./pl.) pl.
Ex: Cerşetorul şi animalul sunt bolnavi.

➔
fem. + neutru – feminin (= neutru)
(sg./pl.) pl.
Ex: Femeia şi animalul sunt tăcute.

b) ***subiectele sunt nume de lucruri***

- *ambele la singular*; acordul este impus de termenul cel mai apropiat de predicat.
  Ex: Pantoful şi gheata erau murdare de noroi.
  Gheata şi pantoful erau plini de noroi.
- unul la singular şi celălalt la plural; acordul se face cu termenul la plural
  Ex: Munţii şi văzduhul sunt albi.
  Câmpiile şi văzduhul sunt senine.
  Câmpiile şi muntele sunt senine.
- ambele la plural; acordul se face cu termenul cel mai apropiat de predicat.
  Ex: Câmpiile şi munţii sunt înneguraţi.
  Munţii şi câmpiile sunt înnegurate.

c) ***subiectele sunt nume de fiinţe şi nume de lucruri***

Acordul este impus de numele de fiinţă.
Ex: Copilul şi jucăria sunt veseli.

Scanned with OKEN Scanner

Acordul după înţeles apare atunci când subiectul este exprimat printr-un substantiv colectiv şi predicatul – printr-un verb la plural.

Ex: Echipa de muncitori au întârziat (corect: a întârziat)

Observaţie: În construcţiile:

(1) Majoritatea femeilor au protestat

(2) Majoritatea femeilor a protestat.

sunt admise ambele modalităţi de acord, dar se preferă acordul la singular (2).

Cu numeralele fracţionare *sfert*, *jumătate* etc., când au determinanţi atributivi şi îndeplinesc funcţia sintactică de subiect, se face acordul numai la plural.

Ex: Un sfert dintre ei au plecat deja.

Acordul prin atracţie este o greşeală sintactică ce constă în acordul cu un termen apropiat şi nu cu acela care ar trebui să impună acordul (sau cu subiectul multiplu).

Ex: Rezultatul sondajelor nu au fost concludente. (corect: nu a fost...)

Ce-s cu oamenii aceştia? (corect: ce este...)

A fost dată un moş şi o babă.

6.4. Anacolutul este o greşeală sintactică ce constă în întreruperea continuităţii unei unităţi sintactice (propoziţie sau frază), din cauza schimbării tipului de construcţie începută.

Apare în următoarele situaţi:

a) suspendarea subiectului

Ex: *Omul*, când a ajuns acasă, *i* s-a părut ceva schimbat.

b) neconservarea persoanei

Ex: *Mie*, cu toate explicaţiile, *a fost imposibil* să cred.

c) folosirea unor termeni corelativi improprii

Ex: Mă încântă nu atât preţul, ci calitatea produsului. (corect: nu atât ... cât; nu ... ci)

d) etc.

6.5. Hipercorectitudinea (hiperurbanismul) se manifestă la nivelul morfosintactic prin forme precum:

- clasa doua (corect: clasa a doua);
- partea a întâia (corect: partea întâi / întâia, după DOOM2)
- sănătatea noi născuţilor (corect: nou-născuţilor);
- soluţiile cele mai bine alese (corect: cel mai bine)
- etapele trebuiesc parcurse (corect: trebuie) etc.

Scanned with OKEN Scanner

7. Nivelul stilistic

7.1. Stilul (fr. *style*, lat. *stylus* „condei", „compoziţie", gr. *stylos* „băţul cu care se scria pe tăbliţele de ceară") însemna, până în epoca modernă, *modul de exprimare verbală sau scrisă*. Critica modernă distinge în stil *expresia individualităţii*.

Se poate vorbi despre un *stil al unui gen literar* (stil epic, dramatic, liric), *al unei specii literare* (stil elegiac, stil nuvelistic) sau *al unui curent literar* (stil realist, romantic etc.).

Există totodată un *stil naţional*, un ansamblu de trăsături particulare ale unei culturi, în contextul celei universale, dar şi un *stil al unei epoci* constituit din elementele ce definesc operele unei perioade, în raport cu alte epoci.

7.2. Calităţile generale ale stilului *sunt cerinţele fundamentale ale vorbirii şi ale scrierii cultivate*, impuse de normele limbii literare. Ele sunt obligatorii pentru toţi vorbitorii unei limbi.

- ***Claritatea*** presupune *formularea limpede, logică* şi *coerentă* a ideilor.
  Abateri: obscuritatea, nonsensul, echivocul, pleonasmul, tautologia, ermetismul etc.
- ***Corectitudinea*** înseamnă respectarea normelor limbii, în comunicare.
  Abateri: dezacordul, anacolutul etc.
- ***Proprietatea*** se referă la selectarea termenilor şi a construcţiilor potrivite, pentru exprimarea ideilor.
- ***Precizia*** rezultă din exprimarea la obiect, fără divagaţii, a ideilor. Ea nu exclude totuşi bogăţia vocabularului, nici utilizarea mijloacelor artistice. Opusă preciziei este *prolixitatea*.
- ***Puritatea*** constă în utilizarea termenilor şi a expresiilor consacrate de uzul general al limbii, evitarea regionalismelor, a arhaismelor şi chiar a abuzului de neologisme.

Scanned with OKEN Scanner

7.3. Calităţile particulare ale stilului

Trăsăturile individului (temperament, instruire, profesie, mediu social etc.) reflectate în limbaj devin particularităţi ale stilului, determinând originalitatea de expresie a fiecărui vorbitor.

- ***Naturaleţea*** constă în exprimarea firească, degajată. Opuse naturaleţii sunt afectarea şi emfaza, stilul preţios, bombastic.
- ***Simplitatea*** se obţine prin valorificarea mijloacelor lingvistice uzuale, dar cu valoare expresivă.
- ***Armonia*** se produce prin acordul perfect al părţilor în cadrul întregului, prin obţinerea unei structuri fluente (*cursivitate*).
  Armonia poate avea ca sursă aliteraţiile şi asonanţele, cadenţa melodică a enunţului etc. (eufonie = sonoritate plăcută, agreabilă, opusă cacofoniei).
- ***Demnitatea*** este rezultatul folosirii doar a mijloacelor lingvistice admise de simţul cultivat al limbii şi al evitării cuvintelor / expresiilor vulgare, grosolane.
- ***Retorismul*** ţine de tonul entuziast, avântat al exprimării capabile să-i convingă sau să-i însufleţească pe cititori / ascultători.
- ***Fineţea*** presupune subtilitatea în exprimarea ideilor, limbajul sugestiv, aluziv, expresiile delicate, elegante, solicitând un cititor / ascultător pe

măsură – atent, rafinat, abil în descifrarea sensurilor.

- ***Ironia*** reprezintă o modalitate de distanţare faţă de aspectele negative ale caracterului uman sau ale societăţii. Distanţarea se face nu prin negarea directă, ci prin disimularea intenţiilor batjocoritoare ale emiţătorului.
- ***Concizia*** rezultă din exprimarea sintetică a ideii şi decurge din calitatea generală a stilului numită precizie.
- ***Oralitatea*** înseamnă folosirea particularităţilor de expresie ale limbii vorbite, cum ar fi:
  - cuvinte şi expresii populare;
  - regionalisme;
  - interjecţii;
  - exclamaţii şi interogaţii;
  - structuri eliptice;
  - repetiţii;
  - construcţii tautologice;
  - vocative şi imperative;
  - diminutive;
  - structura orală a frazei;
  - preponderenţa raporturilor de coordonare;
  - proverbe şi zicători etc.

Scanned with OKEN Scanner

7.4. Stilurile funcţionale sunt variante ale limbii care imprimă specificul comunicării într-un anumit domeniu sociocultural.

- ***Stilul tehnico-ştiinţific*** apare în lucrări şi intervenţii din diversele domenii ale ştiinţei sau ale tehnicii.

  Variante: monolog scris, monolog oral, dialog oral.

Trăsături:

- predomină funcţia cognitivă şi cea informativă;
- *claritate*, *obiectivitate*, *precizie*;
- termeni folosiţi cu *sens denotativ*, *monosemantici*, adeseori definiţi în prealabil;
- frecvenţa *neologismelor*, de obicei, cu circulaţie internaţională;
- *limbaj specializat* pentru fiecare domeniu în parte;
- elemente de *compunere savantă*;
- *substantive abstracte*;
- folosirea *persoanei a treia* (emiţătorul comunică despre o realitate exterioară sieşi) sau a *persoanei întâi plural* (pluralul autorului / pluralul solidarităţii);
- infinitivul, conjunctivul, supinul pot apărea cu valoare de imperativ;
- predomină *timpul prezent* al modului indicativ (informaţia este mereu actuală, are caracter general valabil);

- *mijloace auxiliare, extralingvistice* (scheme, tabele, hărţi, fotografii etc.)
- *citatul* – ca punct de plecare într-o demonstraţie;
- *explicaţie suplimentară* sub formă de: note, paranteze, note de subsol;
- coordonarea ia forma *enumeraţiei*, *repetiţiei*, *paralelismului*, *antitezei*;
- predomină *raportul de subordonare* (sprijină argumentaţia);
- *intonaţia este neutră*;
- *respectă cu stricteţe normele limbii literare.*

- ***Stilul oficial (juridic-administrativ)*** este întâlnit în relaţiile oficiale dintre instituţii, indivizi, instituţii şi indivizi.

  Variante: monolog scris, monolog oral, dialog scris (corespondenţă oficială), dialog oral (în relaţiile oficiale dintre indivizii reprezentând instituţii publice).

Trăsături:

- predomină funcţia informativă;
- accesibilitate, claritate, precizie;
- *absenţa oricărei nuanţe afective*; *caracterul impersonal* şi *rigid* al exprimării;
- *terminologie specifică* (administrativă sau juridică);

Scanned with OKEN Scanner

- *forme verbale impersonale, substantive provenite din infinitive lungi*, viitor cu valoare de imperativ;
- adverbe, locuţiuni, prepoziţii, expresii caracteristice (conform, conform cu, datorită, în conformitate cu, dat fiind, având în vedere etc.)
- *clişeele* (*stereotipiile, formulele fixe*);
- *reguli de prezentare grafică* (ordonare pe capitole, subcapitole, paragrafe, articole etc.);
- *respectă cu stricteţe normele limbii literare.*

- ***Stilul artistic (beletristic)*** ţine de domeniul esteticului şi se situează la interferenţa sistemului limbii cu sistemul artei (D. Irimia).
  Variante: monolog scris, monolog oral (literatura populară)

Trăsături:

- transmite informaţii, dar *pune accentul* nu pe conţinut, ci *pe forma enunţului*, destinată transmiterii către lector a unei *emoţii artistice*;
- *forma este unică şi irepetabilă*;
- puternic *subiectivism*;
- *limbaj bogat şi variat*;
- folosirea *sensului conotativ* al cuvintelor;
- specularea *virtuţilor expresive ale contextului*;
- *intonaţie afectivă*;
- utilizarea *imaginilor artistice* şi a *figurilor de stil*;

- *valorificarea tuturor resurselor limbii* (termeni populari, regionali, arhaici, de argou, de jargon etc.).
- *permite orice abatere de la normele limbii literare*, dacă ea produce un efect expresiv;
- presupune un anumit *grad de convenţionalitate*, atât la nivelul conţinutului cât şi la nivelul formei, întrucât lectorul acceptă ideea de ficţiune.

- ***Stilul publicistic (jurnalistic)*** comunică *puncte de vedere* cu privire la *actualitatea* socială, politică, economică, ştiinţifică, artistică etc.
  Variante: monolog scris, monolog oral, dialog scris, dialog oral.

Trăsături:

- *funcţia de informare şi propagandistică*;
- *transmite o opinie*;
- urmăreşte *influenţarea opiniei receptorului*;
- *caracter persuasiv* (de convingere);
- *procedee de contactare emoţională* (sens conotativ, umor, ironie);
- *lexic bogat, variat*;
- *sensibilitate faţă de tendinţa de inovaţie lingvistică* a diferitelor pături sociale;
- *citatul* ca argument;
- *mijloace extralingvistice* (fotografii, caricaturi, hărţi, filme);
- *nota polemică*;

Scanned with OKEN Scanner

- *limbaj neomogen* (de la termenul popular la neologismul strident, neadaptat fonetic);
- normele limbii literare sunt, în general, respectate (abaterile au valoare expresivă);
- varietate de forme (articol, cronică, interviu, reportaj, ştire, comentariu, corespondenţă etc.)

7.5. Planurile vorbirii

a. Vorbirea directă (stilul direct) reproduce exact, într-un proces de comunicare, replica altui personaj sau a naratorului însuşi aflat într-o altă împrejurare, anterioară momentului vorbirii.

Trăsături

- e introdusă printr-un verb *dicendi* (de declaraţie);

Ex: a spune, a zice, a întreba, a răspunde, a murmura etc.

- *independenţa sintactică* (nu este subordonată unei alte propoziţii şi nu este introdusă prin conjuncţii subordonatoare);
- duce la apariţia unei replici în interiorul povestirii;
- *păstrează intonaţia* replicii reproduse;
- e *anunţată* de *două puncte* ce urmează verbului dicendi;
- verbul de declaraţie poate fi situat în interiorul replicii relatate, izolat prin linii de pauză sau virgule împreună cu alte cuvinte care îl însoţesc;

- *înaintea replicii* redate *se pune linie de dialog* sau, uneori, ea este plasată toată *între ghilimele*.

Ex: „Şuţul i-a spus:
- Mai învaţă, puişorule!" (E. Barbu)

b. Vorbirea indirectă (stilul indirect) constituie o transpunere a replicii unui alt personaj sau a naratorului aflat într-o altă împrejurare, anterioară emiterii mesajului, prin subordonarea faţă de un verb dicendi.

Trăsături

- prezenţa unui *verb de declaraţie* urmat, de obicei, de o *conjuncţie subordonatoare* şi de *o propoziţie subordonată care este însăşi replica relatată*;
- determină păstrarea continuităţii povestirii;
- elimină intonaţia interogativă / exclamativă a replicii reproduse.

Ex: „Deşi zicea, sfătuindu-se cu nevastă-sa, că el n-a năpăstuit pe nimeni şi a ajutat unde a putut (...) adăuga că ţăranii când o pornesc razna nu mai ţin socoteală de nimic."
(L. Rebreanu)

Transpunerea unui text din vorbire directă în vorbire indirectă impune următoarele modificări:

- eliminarea liniei de dialog / ghilimelelor;

Scanned with OKEN Scanner

- propoziţia incidentă devine propoziţie regentă, conţinând un verb dicendi;
- pronumele şi verbele trec de la persoanele I şi a II-a la persoana a III-a;
- construcţiile în vocativ şi verbele la imperativ dispar;
- se modifică intonaţia enunţurilor prime.

c. Vorbirea indirectă liberă (stilul indirect liber) este un amestec al vorbirii directe cu vorbirea indirectă, prezentând caracteristici ale ambelor stiluri.

Trăsături

- reproduce replicile sau gândurile unui personaj, fără să utilizeze verbe de declaraţie şi elemente de relaţie subordonatoare;
- transpune enunţurile de la persoana întâi / a doua la persoana a treia;
- păstrează nuanţele intonaţionale, elementele lexicale şi gramaticale cu valoare afectivă;
- determină unitatea povestirii;
- are ca efect ambiguizarea vocii narative prin interferarea / suprapunerea planului naratorului cu planul personajelor.

În proza modernă este folosită în cadrul monologului interior şi constituie o modalitate de pătrundere în universul lăuntric al personajelor, de investigaţie psihologică.

Ex: „Veşnica lui istorie cu dusul la munte de care erau acum sătui după ce toată tinereţea îşi bătuse joc de ei că *nu sunt în stare de nimic şi că să fie el muntele ăla de aur şi degeaba se duce Paraschiv cu căruţa, că trece pe lângă el şi nu-l vede. Ei, acum ce mai vrea?*

(M. Preda – *Moromeţii*)

7.6. Registrele stilistice ale limbii

Orice variantă a limbii selectată de vorbitor şi adaptată la situaţia de comunicare constituie *un registru* (un limbaj).

a. Registrul standard este o variantă stilistică a limbii literare utilizată în circumstanţe obişnuite de comunicare, fără mărci afective.
Este utilizat în şcoală, în mass-media.

Caracteristici:

- pierderea expresivităţii;
- absenţa implicării afective;
- folosirea sensului denotativ;
- eliminarea regionalismelor, a termenilor populari, argotici sau de jargon şi înlocuirea lor cu termeni aparţinând limbii literare.

Scanned with OKEN Scanner

b. ***Registrul literar*** reprezintă aspectul normat, elaborat şi cel mai îngrijit al unei limbi. Este constituit în conformitate strictă cu regulile de întrebuinţare corectă.

El cuprinde limbajele specializate (stilurile funcţionale) şi se caracterizează prin *stabilitate* şi *unitate*.

Este legat nemijlocit de manifestarea în scris, dar nu exclude varianta vorbită.

c. ***Registrul popular*** este varianta neelaborată a limbii care acoperă tot teritoriul ţării, cu o manifestare mai ales orală.

Trăsături

- respectă regulile de bază ale limbii;
- spontaneitate, plasticitate, expresivitate;
- folosirea cuvintelor cu sens concret;
- larga dezvoltare a polisemiei;
- simplitate şi uniformitate în sintaxă.

Cunoaşte trei tipuri de manifestări:

- vorbirea uzuală;
- stilul solemn (din el derivă limbajul creaţiilor folclorice);

- formele rudimentare ale limbajelor tehnice (terminologii ale unor ocupaţii şi meşteşuguri tradiţionale).

d) ***Registrul arhaic*** cuprinde fonetisme, cuvinte, forme, sensuri, structuri ieşite din uz, datorită evoluţiei limbii odată cu evoluţia societăţii.

Arhaismele sunt:

- *fonetice* (fonetisme): a îmbla; a rumpe; samă;
- *lexicale* (cuvinte): armie; postelnic; paloş;
- *morfologice* (forme): s-a fost deschis; inime, palaturi, ruinuri;
- *semantice* (sensuri): carte (cu sensul „scrisoare"), a tăbărî (cu sensul „a-şi aşeza tabăra"); moşie (cu sensul „patrie") etc.
- *sintactice* (structuri): dativul cu funcţie de atribut (ex: domn *Moldovei*)

Pentru momentul în care ei se foloseau în limbă, termenii aceştia nu pot fi consideraţi arhaici, ci aparţinând limbajului standard.

Raportaţi la epoca noastră, ei reprezintă registrul arhaic al limbii şi, utilizaţi în operele literare, primesc valoare expresivă, au rol evocator pentru o epocă, un eveniment, nişte obiceiuri etc.

Scanned with OKEN Scanner

e. Registrul regional cuprinde fonetisme, cuvinte, forme, sensuri, structuri specifice graiului dintr-o anumită zonă geografică a țării.

Regionalismele sunt:

- *fonetice* (fonetisme): hire (fire), șerpe (șarpe), ghine (bine);
- *lexicale* (cuvinte): colb (praf), clop (pălărie), lele (mătușă) etc;
- *morfologice* (forme gramaticale): a merge (va merge), în Moldova; lucră, mâncă (lucrează, mănâncă), în Transilvania; ăsta, ăla, în Muntenia;
- *semantice* (sensuri): *ginere* are, în sud, sensul „mire" (ginerică);
- *sintactice* (structuri): Ei *a mers* / Ei *zice*, în Muntenia.

f. Registrul colocvial definește comunicarea orală în cadrul grupurilor mici alcătuite din persoane cu un statut social apropiat sau între care există un anumit grad de familiaritate.

Caracteristici:

- *naturaleța, degajarea* în exprimare;
- *informația lipsită de contururi ferme* (aproximări, ticuri verbale, cuvinte cumulative, apte a fi

folosite în numeroase situații – *cum, ce, lucru, poveste, treabă* etc.)

- *oscilația între economie și abundență* în exprimare

economia	**abundența**
clișee lingvistice; mimică, gestică etc.	- repetiție; - tautologie; - pleonasm; - zicale, expresii / locuțiuni etc.

- *încărcătura afectivă* concretizată în:
  - diminutive;
  - augmentative;
  - cuvinte peiorative;
  - superlative cu mijloace afective;
  - interjecții;
  - mijloace de apel afective (formule de adresare, vocative, imperative);
  - interjecții.
- *înclinația către satiră și umor* manifestată prin:
  - porecle;
  - stridențe lexicale și gramaticale;
  - elemente de jargon etc.

Scanned with OKEN Scanner

g. Argoul este un limbaj codificat utilizat de anumite grupuri sociale (elevi, studenţi, soldaţi, delincvenţi).

În cazul celor dintâi, cuvintele uzuale folosite intenţionat cu sensuri lipsite de legătură cu înţelesul lor de bază au ca explicaţie teribilismul, dorinţa de a epata.

Exemple:

boboc (elev / student în anul I);
boabă (examen restant);
foaie (bancnotă);
felicitare (mustrare) etc.

În cazul ultim, fiind vorba de paria societăţii, argoul devine un limbaj încifrat ce nu trebuie înţeles de restul vorbitorilor şi mai ales de oamenii legii.

Exemple:

şuţ (hoţ); universitate (închisoare); lunetist (informator); streptomicină (coniac); gabor (poliţist) etc.

Este un limbaj dinamic, în continuă schimbare, a cărui valoare expresivă a fost sesizată de scriitori încă din Antichitate (ex: *Satyriconul* lui Petroniu), continuând cu autorii medievali (*Baladele* lui François Villon), cu prozatorii din epoca romantică (*Mizerabilii* lui Victor Hugo) etc.

În literatura română există numeroase exemple de valorificare artistică a argoului:

- *Ţiganiada* de I. Budai-Deleanu;
- *Flori de mucigai* de Tudor Arghezi;
- *Cântece ţigăneşti* de Miron Radu Paraschivescu;
- *Argotice* de Nichita Stănescu;
- *Groapa* de Eugen Barbu etc.

h. Jargonul este un limbaj cu elemente împrumutate din limbile străine (franceză, anglo-americană, spaniolă etc.) şi folosite până la abuz, cu scopul vădit al emiţătorului de a se diferenţia de alţi vorbitori.

Resursele expresive ale jargonului au fost exploatate de V. Alecsandri şi de I. L. Caragiale în comediile lor, cu scop satiric.

Elementele de jargon sunt des utilizate şi în stilul publicistic, mai ales în revistele de modă şi de scandal, ca mod emfatic, preţios de exprimare.

Exemple: madam, demoazelă, şarmant, mersi, high-life, full, part-time, trend, cool, job, malşansă, O.K. etc.

Scanned with OKEN Scanner

Forme corecte, atestate de DOOM²

1. Substantivul

acces (intrare) – pl. accesuri
acces (atac, izbucnire) – pl. accese
acont / aconto
antet – pl. anteturi / antete
avatar – avataruri
angină – angine
angóra
angro – pl. angrouri (NU. en-gros)
ansamblu – pl. ansambluri / ansamble
Antichitatea
antract – pl. antracte
antreu – pl. antreuri
Anul Nou
apendíce / apéndice – pl. apendíce / apéndice
aragaz – pl. aragaze
arendă – pl. arende
Arminden / Armindeni (sărbătoare)
artimon – pl. artimonuri, artimoane
audiovizual (radioul și televiziunea) *s.n.*
axă / ax – pl. axe
axílă / áxilă – pl. axíle / áxile
babysitter – pl. babysitteri
bacalaureat (examen) – pl. bacalaureate

balot – pl. baloturi / baloți
bestseller – pl. bestselleruri
bodyguard / bodigard – pl. bodyguarzi / bodigarzi
bulgăr / bulgăre
burduhan / burdihan
businessman – pl. businessmeni
brizbiz – pl. brizbizuri
cafeină / cofeină
cálcar – pl. calcare
canal – pl. canale
cap (conducător) – pl. capi
cap (parte a corpului, extremitate, vârf, măciulie, început) – pl. capete
cap (promontoriu) – pl. capuri
capsúlă – pl. capsúle
caramelă (bomboană) – pl. caramele
cartilaj / cartilagiu – pl. cartilaje / cartilagii
casierie – pl. casierii
căpșună (fruct) – pl. căpșuni / căpșune
cârnat – pl. cârnați
CD-player – p. CD-playere
CD-writer – pl. CD-writere
cearșaf / cearceaf – pl. cearșafuri / cearceafuri
CEC / C.E.C.
cementare / cimentare (tratarea dinților) – pl. cementări / cimentări
chélneriță – pl. chélneriţe

Scanned with OKEN Scanner

chermeză – pl. chermeze
cicatrice – pl. cicatrici / cicatrice
cireaşă – pl. cireşi / cireşe
coardă – pl. coarde / corzi
copertă – pl. coperţi / coperte
cowboy – pl. cowboy
crenvurst – pl. crenvurşti
cvasiunanimitate [s pron. z] *s.f.*
cvorum – pl. cvorumuri
defileu – pl. defileuri
délco / delcóu – pl. délcouri / delcóuri
delfinariu – pl. delfinarii
dérby /dérbi – pl. dérby-uri / dérbiuri
diásporă – *s.f.*
dicotomie / dihotomie – pl. dicotomii / dihotomii
dicţie / dicţiune – pl. dicţii / dicţiuni
dihór / díhor – pl. dihóri / díhori
dineu – pl. dineuri
direcţie (orientare) – pl. direcţii
direcţie (învechit) **direcţiune** (conducere a unei instituţii) – pl. direcţii / direcţiuni
drajeu – pl. drajeuri
escatologie – *s.f.*
exigenţă [pron. cs] *s.f.*
exod [pron. cs] *s.n.*
exorbitanţă [pron cs] *s.f*
exorcizare [pron. gz] *s.f.*

exultare [pron. gz] *s.f.*
fast-food – pl. fast-fooduri
faşă – pl. feşe
filosoafă / filozoafă – pl. filosoafe / filozoafe
filosofie / filozofie – pl. filosofii / filozofii
final – pl. finaluri
finală – pl. finale
foarfecă – pl. foarfeci
formaţie (echipă, combinaţie) – pl. formaţii
formaţiune (militară, geologică) – pl. formaţiuni
friteuză – pl. friteuze
furnal – pl. furnale
furtun – pl. furtunuri
gentleman – pl. gentlemeni
genuflexiune – pl. genuflexiuni
ghem (înfăşurare de fire) – pl. gheme
ghem / game (joc la tenis) – pl. ghemuri / game-uri
ghips – pl. ghipsuri
ghişeu – pl. ghişee
ghiuden / ghiudem – pl. (sorturi) ghiudenuri / ghiudemuri
giulgiu – pl. giulgiuri
giuvaier – giuvaiere
grep / grepfrut – pl. grepuri / grepfruturi
halo / halou – pl. halouri
haltéră / hálteră – pl. haltére / háltere
hamac – pl. hamacuri / hamace

Scanned with OKEN Scanner

hilaritate / ilaritate *s.f.*
Hristos / Cristos *s. propriu m.*; înainte de ~, după ~ abr. î.H., d.H.
iederă – pl. iedere
igrasie – *s.f.*
incarnare / încarnare – pl. incarnări / încarnări
incrustaţie – pl. incrustaţii
indice – pl. indici
indo-europeană (limbă) *s.f.*
itinerar – pl. itinerare
încorporare / incorporare – pl. încorporări / incorporări
încovoiere – pl. încovoieri
înnobilare – pl. înnobilări
înnodare – pl. înnodări
înnoire – pl. înnoiri
înnoptare – *s.f.*
înnorare – pl. înnorări
înnoroire – *s.f.*
înotare – pl. înotări
jalon – pl. jaloane
jazz [pron. gez, ğaz] – *s.n.*
jeans / jeanşi *s.m.* pl.
jiu-jitsu – *s.n.*
ketchup – *s.n.*
kitsch [pron. k'ič] – pl. kitsch-uri (obiecte)
knockout – pl. knockouturi; abr. K.O.

knockdown – pl. knockdownuri; abr. K.
laitmotiv – pl. laitmotive
lăcaş / locaş (aşezământ) – pl. lăcaşuri / locaşuri
lăcătuşărie – pl. lăcătuşării
lănţug – pl. lănţuguri
Lăsatul-Secului / Lăsata-Secului (sărbătoare) *s. propriu n.* / f.
lăscaie / leţcaie – pl. lăscăi / leţcăi
leafă – pl. lefuri
liber-arbitru – *s.n.*
liber-cugetător – pl. liber-cugetători
liber-profesionist – pl. liber-profesionişti
lighean – pl. ligheane / lighene
linoleum – pl. linoleumuri
lipom – pl. lipoame
living – pl. livinguri
living-room – pl. living-roomuri
machiaj – pl. machiaje [pron. –chi-a]
madam (+ nume / prenume) *s.f.*, g.-d. lui madam
magazioner [pron. –zio-]– pl. magazioneri
maică (mamă) – pl. maici, maice
maică (călugăriţă) – pl. maici
maiou – pl. maiouri
maree – pl. maree
martiriu / martir – pl. martirii / martire
mass-média – *s.f.* g.-d. art. mass-mediei
master (absolvent de masterat) – pl. masteri

Scanned with OKEN Scanner

master / masterat – pl. mastere / masterate
matineu (spectacol) – pl. matinee
matineu (capot) (înv.) – pl. matineuri
matrice – pl. matrice
monedă – pl. monede
moschee – pl. moschei
muschetar / mușchetar – pl. muschetari / mușchetari
NATO / N.A.T.O. *s. propriu n.*
nectar – pl. nectare, nectaruri (sorturi, porții)
nescafe – pl. nescafeuri (porții)
nivel (înălțime, stadiu, treaptă) – pl. niveluri / nivele
nucă-de-cocos – pl. nuci-de-cocos
oberliht [e pron. ă] – pl. oberlihturi
obiectivitate [pron – biec-] *s.f.*
ochi-de-pisică – pl. ochi-de-pisică (discuri reflectorizante)
ONU / O.N.U. *s. propriu n.*
opaiț – pl. opaițe
oral (tip de examen) – pl. orale
OZN – pl. OZN-uri
pact – pl. pacte
pandantiv – pl. pandantive
paradă – pl. parade
partaj – pl. partaje
pastramă – pl. pastrame / pastrămuri (sorturi)
Paște (sărbătoare) *s. propriu m.* – pl. Paști (dar pl. *n.* Sfintele Paști)

paște / paști (pâine sfințită) – pl. paștele / paștile
pate (de ficat) – pl. pateuri
pateu (produs de patiserie) – pl. pateuri
plapumă – pl. plăpumi
plural – pl. plurale
poiană – pl. poieni
prăpastie – prăpăstii
prerie – pl. prerii
pricomigdală – pl. pricomigdale
pricopseală / procopseală – pl. pricopseli / procopseli
primă-doamnă *s.f.*
prim-balerin – pl. prim-balerini
prim-ministru – pl. prim-miniștri
prim-plan – pl. prim-planuri
prim-secretar – pl. prim-secretari
prim-solist – pl. prim-soliști
prognóstic / prognostíc – pl. prognósticuri / prognostícuri (prognoze medicale)
pronostíc (previziune) – pl. pronostícuri (previziuni)
proroc – pl. proroci
protéctor / protectór – pl. protéctori / protectóri
PVC – *s.n.*
rabatáre / rabátere – pl. rabatări / rabáteri
rádar – pl. rádare
radiotransmisiúne / radiotransmísie – pl. radiotransmisiúni / radiotransmísii

Scanned with OKEN Scanner

ranch (fermă) [pron. renč] – pl. ranch-uri
rămas-bun – *s.n.*
rămurea / rămurică – pl. rămurele
râs (acţiune) – pl. râsuri
rea-credinţă – *s.f.*
Reforma – *s. propriu f.*
refren – pl. refrene
reincarnare / reîncarnare – pl. reincarnări / reîncarnări
remarcă – pl. remarci
remuneraţie – pl. remuneraţii
Renaşterea (mişc. culturală) *s. propriu* f.
reşou – pl. reşouri
rolfílm / rólfilm – pl. rolfílme / rólfilme
rucsac – pl. rucsacuri
rugbi / rugby [pron. ragbi] *s.*n
sanda – pl. sandale
sandvici / sendviş – pl. sandviciuri / sendvişuri
sarma – pl. sarmale
sarsana / saxana – pl. sarsanale / saxanale
seif (pron. într-o singură silabă) – pl. seifuri
schimnic / schivnic (ascet) – pl. schimnici / schivnici
seminar – pl. seminare
separeu – pl. separeuri
serviciu – pl. servicii
seringă – pl. seringi
showbiz – *s.n.*

showroom – pl. showroomuri
SIDA – *s.f.*
sinécdocă / sinecdócă – pl. sinécdoce / sinecdóce
solar (seră) – solare
solariu (spaţiu pentru băi de soare) – pl. solarii
solilocviu / soliloc (monolog) – pl. solilocvii / solilocuri
soră – pl. surori; g.-d. surorii
soră (infirmieră) – pl. surori; g.- d. sorei
SOS - pl. SOS-uri
spaghete *s.f.* pl.
spray [pron. sprei] – pl. spray-uri
standard – pl. standarde
stomatologă – pl. stomatologe
succedaneu – pl. succedanee
superman – pl. supermeni
supermarket – pl. supermarketuri
suport – pl. suporturi
surdomutism – *s.n.*
suzetă – pl. suzete
şale – *s.f.* pl.
şampon – pl. şampoane
şorecar (pasăre) – pl. şorecari
şoricar (câine) – pl. şoricari
şotron (joc) – pl. şotroane
tacla – pl. taclale
talk-show pl. talk-show-uri

Scanned with OKEN Scanner

tanti – *s.f.*; g.-d. art. lui tanti
taoism / daoism – *s.n.*
taşcă – pl. tăşti
tată (părinte) – *s.m.*; g.-d. art. tatei / lui tata (+ atribut) / tatălui; pl. taţi
taxí – pl. taxíuri
TBC – *s.n.*
telecomandă – pl. telecomenzi
teleshopping – *s.n.* art. teleshoppingul
toartă – pl. toarte
tobogan / topogan – pl. tobogane / topogane
top-model – pl. top-modele
tract / tractus – pl. tracturi / tractusuri
tragicomedie – pl. tragicomedii
transmisie / transmisiune (transmitere; mecanism) – pl. transmisii / transmisiuni
transmisiune (mil., jur.) – pl. transmisiuni
tranşee – pl. tranşee
tricotomie / trihotomie – pl. tricotomii / trihotomii
tumoare / tumoră – pl. tumori
tunel – pl. tuneluri / tunele
turturea / turturică – pl. turturele
TVA – pl. TVA-uri
ţărancă – pl. ţărănci
ţelină (plantă) – pl. ţeline
ţelină (pământ nelucrat) – pl. ţelini
ţigancă – pl. ţigănci

Ursa-Mare (constelaţie) *s. propriu* f.
Ursa-Mică (constelaţie) *s. propriu* f.
vagonet – vagonete
vagon-restaurant – pl. vagoane-restaurant
vatmán – pl. vatmáni
vâlcea / vâlcică – pl. vâlcele
vârtej – pl. vârtejuri
véctor / vectór – pl. véctori / vectóri
vehicul – pl. vehicule
venă – pl. vene
ventricul – pl. ventricule
verbalism – *s.n.*
verbiaj – *s.n.*
verde-de-Paris (substanţă) *s.n.*
vérmut – pl. vérmuturi (sorturi, porţii)
versant – pl. versanţi
vérso – pl. vérsouri; abr. v°
véto – pl. vétouri
vexaţiune / vexaţie – pl. vexaţiuni / vexaţii
viceprim-ministru – pl. viceprim-miniştri
vină – pl. vini
vinietă – pl. viniete
VIP – pl. VIP-uri
virus (program de calculator) – pl. viruşi
virus (agent patogen) – pl. virusuri / viruşi
vişină – pl. vişine
viţea / viţică – pl. viţele

Scanned with OKEN Scanner

vodă – *s.m.*, art. lui vodă
vopsea – pl. vopsele / vopseluri
vorbă-lungă *s.m* şi *f.* – pl. vorbă-lungă
Vovedenie / Ovidenie *s. propriu f.*
wagon-lit – pl. wagon-lit-uri
walkman – pl. walkmenuri
weekend – pl. weekenduri
whisky – pl. whisky-uri (sorturi, porţii)
yală – pl. yale
yankeu – pl. yankei
zacuscă – pl. zacuşte (sorturi)
zălog (arbust) – pl. zălogi
zălog (garanţie) – pl. zăloage
zigzag – pl. zigzaguri
zvon – pl. zvonuri

2. Articolul

Articolul hotărât enclitic (singular şi plural) se leagă cu cratimă:

- în împrumuturile a căror finală prezintă deosebiri între scriere şi pronunţare (bleu-ul; show-ul);
- în împrumuturile care au finale grafice neobişnuite la cuvintele vechi din limba română: party-ul, hippy-ul;
- la cuvinte greu flexionabile: ph-ul, RATB-ul, 10-le.

Se ataşează fără cratimă articolul la împrumuturile care se termină în litere din alfabetul limbii române pronunţate ca în limba română: trendul, weekendul, boardul, fast-foodul etc

Scanned with OKEN Scanner

3. Adjectivul

ambiguu – *m.* pl. ambigui; *f.* ambiguă, pl. ambigue
analog – *m.* pl. analogi; *f.* analoagă / analogă, pl. analoge / analoage
anóst / ánost – *m.* pl. anóşti / ánoşti; *f.* anóstă / ánostă, pl. anóste / ánoste
atroce – adj. invariabil
brusc – *m.* pl. bruşti; *f.* bruscă, pl. bruşte
carnavalesc – *m.* pl. carnavaleşti; *f.* carnavalescă, pl. carnavaleşti
complex – *m.* pl. complecşi; *f.* complexă, pl. complexe
continuu – *m.* pl continui, *f.* continuă, pl. continue
daco-roman – *m.* pl. daco-romani; *f.* daco-romană, pl. daco-romane
dacoromân – *m.* pl. dacoromâni; *f.* dacoromână, pl. dacoromâne
de prim rang (loc. adj. invariabilă)
drag – *m.* pl. dragi; *f.* dragă, pl. dragi (dragile mele prietene)
econom – *m.* pl. economi; *f.* econoamă, pl. econoame
eficace – adj. invariabil
eschimos – pl. eschimoşi, *f.* eschimosă, pl. eschimose

extraconjugal – *m.* pl. extraconjugali; *f.* extraconjugală, pl. extraconjugale
extravertit / extrovertit – *m.* pl. extravertiţi / extrovertiţi; *f.* extravertită / extrovertită, pl. extravertite / extrovertite
ferice – adj. invariabil
feroce – adj. invariabil
hilar / ilar – *m.* pl. hilari / ilari, *f.* hilară / ilară, pl. hilare / ilare
húlpav – *m.* pl. húlpavi; *f.* húlpavă, pl. húlpave
incas – *m.* pl. incaşi; *f.* incasă, pl. incase
introvertit – *m.* pl. introvertiţi; *f.* introvertită, pl. introvertite
liniar (rectiliniu) – *m.* pl. liniari; *f.* liniară, pl. liniare
livresc – *m.* pl. livreşti; *f.* livrescă, pl. livreşti
locvace (vorbăreţ) – adj. invariabil
luminescent / luminiscent – *m.* pl. luminescenţi / luminiscenţi; *f.* luminescentă / luminiscentă, pl. luminescente / luminiscente
măiestru – *m.* pl. măieştri; *f.* măiastră; pl. măiestre
meglenoromân – *m.* pl. meglenoromâni; *f.* meglenoromână, pl. meglenoromâne
mental (psihologic) – *m.* pl. mentali; *f.* mentală, pl. mentale
merituos – pl. merituoşi; *f.* merituoasă, pl. merituoase
mótrice – adj. invariabil

Scanned with OKEN Scanner

nebunatic – *m.* pl. nebunátici; *f.* nebunatică, pl. nebunatice

nemaicunoscut – *m.* pl. nemaicunoscuţi; *f.* nemaicunoscută, pl. nemaicunoscute

nou-venit – *m.* pl. nou-veniţi; *f.* nou-venită, pl. nou-venite

novice – *m.* pl. novici; *f.* novice, pl. novice

omolog – *m.* pl. omologi; *f.* omoloagă / omologă, pl. omoloage / omologe

patriot – *m.* pl. patrioţi; *f.* patriotă, pl. patriote

perplex –*m.* pl. perplecşi; *f.* perplexă, pl. perplexe

perspicace – adj. invariabil

pitoresc – *m.* pl. pitoreşti; *f.* pitorească, pl. pitoreşti

precoce – adj. invariabil

rapace – *m.* pl. rapaci; *f.* rapace, pl. rapace

rom / rrom – *m.* pl. romi / rromi; *f.* romă / rromă, pl. rome / rrome

sacrosanct (sacru) – *m.* pl. sacrosancţi; *f.* sacrosanctă, pl. sacrosancte

sagace (isteţ) – *m.* pl. sagaci; *f.* sagace, pl. sagace

snob – *m.* pl. snobi; *f.* snoabă, pl. snoabe

social-democrat – *m.*pl. social-democraţi; *f.* social-democrată, pl. social-democrate

sociocultural – *m.* pl. socioculturali; *f.* socioculturală, pl. socioculturale

surdomut – *m.* pl. surdomuţi; *f.* surdomută, pl. surdomute

sus-citat (citat mai sus) – *m.* pl. sus-citaţi; *f.* sus-citată, pl. sus-citate

sus-menţionat – *m.* pl. sus-menţionaţi; *f.* sus-menţionată, pl. sus-menţionate

sus-pus – *m.* pl. sus-puşi; *f.* sus-pusă, pl sus-puse

tenace – *m.* pl. tenaci, *f.* tenace, pl. tenace

tomnatic – *m.* pl. tomnatici; *f.* tomnatică, pl. tomnatice

toxiinfecţios – *m.* pl. toxiinfecţioşi; *f.* toxiinfecţioasă, pl. toxiinfecţioase

tragicomic – *m.* pl. tragicomici; *f.* tragicomică, pl. tragicomice

transversal – *m.* pl. transversali; *f.* transversală, pl. transversale

ultim – *m.* pl. ultimi; *f.* ultimă, pl. ultime (ultimele zile)

vanitos – *m.* pl. vanitoşi; *f.* vanitoasă, pl. vanitoase

vorace – *m.* pl. voraci; *f.* vorace, pl. vorace

zăpăuc – *m.* pl. zăpăuci; *f.* zăpăucă, pl. zăpăuce

Scanned with OKEN Scanner

4. Pronumele

- Se scriu cu majusculă ambii termeni din locuţiunile pronominale de politeţe.
  Ex: Excelenţa Voastră, Domnia Ta, Sfinţia Sa, Sanctitatea Sa etc.
- În construcţia cu prepoziţia *de* (care şi-a pierdut sensul „dintre", dobândind sensul „de felul") + *pronume posesiv*, norma actuală admite atât pluralul, cât şi singularul.
  Ex: un prieten de-ai mei / de-al meu;
  o prietenă de-ale mele / de-a mea etc.
- Prepoziţia *pe*, la acuzativul pronumelui relativ *care* cu rol de complement direct este obligatorie.
  Ex: Cartea *pe care* ai citit-o...
- Se scriu într-un cuvânt pronumele negative *niciunul*, *niciuna* şi adjectivele negative *niciun* (om), *nicio* (faptă).

5. Numeralul

- Numeralul cardinal *unu* se scrie fără *-l final* (*Unu* a venit, doi au plecat), spre deosebire de pronumele nehotărât (*Unul* a venit, alţii au plecat.)
- Numeralul cardinal *12* şi cel ordinal corespunzător trebuie folosite la forma de feminin, atunci când se referă la substantive feminine: ora *două*sprezece, *două*sprezece mii de români.
  La indicarea datei se acceptă şi formele de masculin însă.
  Ex: două / doi mai
  douăsprezece / doisprezece iulie
  douăzeci şi două / douăzeci şi doi august
- Forme corecte sunt *paisprezece*, *şaisprezece*, *şaizeci* (nu: patrusprezece, şasesprezece, şasezeci). Numeralele compuse cu *cinci*: *cincisprezece*, *cincizeci* au ca dubluri corecte formele pronunţate în tempo rapid *cinsprezece, cinzeci*.
- Numeralele *17* şi *18* se pronunţă şi se scriu în litere, fără vocală de sprijin în interior: şaptesprezece, optsprezece.
- Pentru indicarea *primei* zile a fiecărei luni trebuie folosit *numeralul ordinal*: Întâi Decembrie, Întâi Mai.

Scanned with OKEN Scanner

- Corecte sunt ambele forme:

  clasa *întâi* / clasa *întâia*

  grupa *întâi* / grupa *întâia*

- În text, numeralele până la zece se scriu în litere, celelalte, mai frecvent, în cifre. (opt studenți; 18 studenți)
- Numeralele ordinale se notează cu cifre romane dar și cu cifre arabe: al II-lea, al 2-lea; a II-a, a 2-a

6. Verbul

absolvi (a ~) (a termina un ciclu de învățământ; a scuti de pedeapsă) ind. prez. 3 absolvă; conj. prez. 3 să absolve

adopta (a ~) ind. prez 3 adóptă

amputa (a ~) ind. prez. 3 amputează

anticipa (a ~) ind. prez 3 anticipează / anticipă

asemui (a ~) ind. prez 1 sg. și 3 pl. asemuiesc, 3 sg asemuiește

avea (a ~) perf. simplu 1 sg. avui / avusei, 1 pl. avurăm / avuserăm; conj. prez. 3 să aibă; imper. 2 sg. ai, neg. nu avea

azvârli (a ~) ind. prez. 1 sg. azvârl, 3 sg. azvârle, 3 pl. azvârlă

bănui (a ~) ind. prez 1 sg. și 3 pl. bănuiesc, 3 sg. bănuiește

birui (a ~) ind. prez. 3 sg. biruiește / biruie; conj prez. 3 să biruiască / să biruie

cheltui (a ~) ind. prez. 1 sg. cheltuiesc / cheltui; conj. prez 3 să cheltuiască / să cheltuie

chinui (a ~) ind. prez 1 sg. chinuiesc / chinui; conj. prez. 3 să chinuiască / să chinuie

compărea (a ~) ind. prez. 1 sg. și 3 pl. compar, 1 pl. comparem, viit. va compărea; cond. ar compărea

Scanned with OKEN Scanner

complăcea (a se ~) ind. prez 3 complace, viit (se) va complăcea; cond. (s)-ar complăcea
consta (a ~) ind. prez. 3 sg. constá; conj. prez. să consteá
contempla (a ~) ind. prez. 3 contemplă
continua (a ~) ind. prez. 1 şi 2 sg. continui, 3 sg. continuă; conj. prez. să continue
copia (a ~) ind. prez. 3 copiază
crea (a ~) ind. prez. 3 creează, 1 pl. creăm, conj. prez. să creeze; imper. 2 sg. creează; ger. creând part. creat.
defalca (a ~) ind. prez. 3 defalcă
degaja[1] (a ~) (a elibera, a îndepărta) ind. prez. 3 degajează, 1 pl. degajăm conj. prez. 3 să degajeze
degaja[2] (a ~) (a emana, a răspândi) ind. prez. 3 degájă, 1 pl. degajăm conj. prez. 3 să degaje
delega (a ~) ind. prez. 3 deleagă
descoji (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. descojesc; conj. prez. 3 să descojească
destăinui (a ~) ind. prez. 1 sg. şi pl. destăinui / destăinuiesc; conj. prez. 3 să destăinuie / să destăinuiască
dispărea (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. dispar, 1 pl. dispărem, viit. 3 sg. va dispărea; cond. 3 sg. ar dispărea
evapora (a ~) ind. prez. 3 evaporă

extirpa (a ~) ind. prez. 3 extirpă
face (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. fac, 1 pl. facem, 2 pl. faceţi imper. 2 sg. fă, neg. nu face
fi (a ~) ind. prez. 3 sg. este (pron. ieste), 1 pl. súntem, 2 pl. súnteţi, imperf. 3 sg. era (pron. iera), perf. simplu 1 sg. fuséi / fúi, 1 pl. fusérăm / fúrăm, m.m.c.p. 1 sg. fusesem; conj. prez. 2 sg. să fii; cond prez. 3 ar fi / (în imprecaţii) fir-ar; imper. 2 sg. fii, neg. nu fi; ger. fiind
gâtui (a ~) ind. prez. 3 gâtuie; conj. prez. să gâtuie
huidui (a ~) ind. prez. 1 sg. huidui / huiduiesc; conj. prez. 3 să huiduie / să huiduiască
idolatriza (a ~) ind. prez. 3 sg. idolatrizează
ignora (a ~) ind. prez. 3 ignoră
importuna (a ~) ind. prez. 3 importunează
incrusta (a ~) ind. prez. 3 incrustează
ingurgita (a ~) ind. prez. 3 ingurgitează
încăpea (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. încap; viit. 3 sg. va încăpea cond. prez. 3 ar încăpea
înconjura (a ~) ind. prez. 1 sg. înconjor, 3 înconjoară; conj. prez. 3 să înconjoare
încorpora / incorpora (a ~) ind. prez. 3 încorporează / incorporează
îndruma (a ~) ind. prez. 3 îndrumă
înfiripa (a ~) ind. prez. 3 înfiripă
înfoia (a ~) ind. prez. 3 înfoaie; conj. să înfoaie
înfrupta (a se ~) ind. prez. 3 (se) înfruptă

Scanned with OKEN Scanner

îngâmfa (a se ~) ind. prez. 3 (se) îngâmfează / (se) îngâmfă

înghesui (a ~) ind. prez. 3 înghesuie

înmii (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. înmiesc, imperf. 3 sg. înmia; conj. prez. 3 sg. să înmiască; ger. înmiind

a înşela (a ~) ind. prez. 3 înşală

învârti (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. învârt / învârtesc; conj. prez. 3 să învârtă / să învârtească

învia (a ~) ind. prez. 1 sg. învii / înviez, 2 sg. învii / înviezi, 3 învie / înviază conj. prez. 3 să învie / să învieze; ger. înviind

lăfăi (a se ~) ind. prez. 3 se lăfăie; conj. prez. 3 să se lăfăie

lălăi (a ~) ind. prez. 3 lălăie

lega[1] (a ~) (a uni) ind. prez. 3 leagă

lega[2] (a ~) (a lăsa prin testament) ind. prez. 3 leghează

mântui[1] (a ~) (a termina) ind. prez. mântuie; conj. prez. 3 să mântuie

mântui[2] (a ~) (a izbăvi) ind. prez. 3 sg. mântuieşte / mântuie; conj. prez. 3 să mântuiască / să mântuie

mugi (a ~) ind. prez. 3 mugeşte; conj. prez. 3 să mugească

nărui (a ~) ind. prez. 1 şi 2 sg. nărui, 3 năruie; conj. prez. 3 să năruie

năzui (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. năzuiesc; conj. prez. să năzuiască

orbecăi (a ~) ind. prez. 3 sg. orbecăie / orbecăieşte; conj. prez. 3 să orbecăie / să orbecăiască

părea (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. par, 1 pl. părem, viit. 3 sg va părea cond. prez. 3 ar părea; ger. părând

peria (a ~) ind. prez. 1 şi 2 sg. perii, 3 perie, 1 pl. periem; conj prez. 1 şi 2 sg. să perii, 3 să perie; ger. periind

plăcea (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. plac, pl. plăcem, 2 pl. plăceţi viit. 3 sg. va plăcea, cond. prez. 3 ar plăcea

preceda (a ~) ind. prez. 3 precedă, conj. prez. să preceadă

pricopsi / procopsi (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. pricopsesc / procopsesc; conj. prez. 3 să pricopsească / să procopsească

prosterna (a se ~) ind. prez. 3 se prosternează; conj. prez. 3 să se prosterneze

pustii (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. pustiesc, imperf. 3 sg. pustia; conj. prez. să pustiască

rabata / rabate (a ~) ind. prez. 3 sg. rabatează / rabate

răzjudeca (a ~) ind. prez. 3 răzjudecă

răzui (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. răzuiesc; conj. prez. 3 să răzuiască

Scanned with OKEN Scanner

reflecta[1] (a ~) (a gândi) ind. prez. 3 reflectează
reflecta[2] (a ~) (a răsfrânge, a oglindi) ind. prez. 3 reflectă
ridiculiza (a ~) ind. prez. 3 ridiculizează
sălăşlui (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. sălăşluiesc; conj. prez. 3 să sălăşluiască
sări (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. sar, 2 sari; imper. 2 sg sari, neg. nu sări
scădea (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. scad, 1 pl. scădem, 2 pl. scădeţi; imper. 2 sg. scade, neg. nu scădea
sfârteca (a ~) ind. prez. 3 sfârtecă
sfii (a se ~) ind. prez. 3 se sfiieşte, imperf. 3 sg. se sfia, perf. simplu 1 sg. mă sfiii, 3 sg. se sfii
spicui (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. spicuiesc; conj. prez. 3 să spicuiască
sporovăi (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. sporovăiesc; conj. prez. 3 să sporovăiască
succeda (a ~) ind. prez. 3 succedă; conj. prez. 3 să succeadă
sughiţa (a ~) ind. prez. 1 sg. sughiţ, 3 sughiţă
sulimeni (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. sulimenesc; conj. prez. 3 să sulimenească
tăcea (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. tac, 1 pl. tăcem, 2 pl. tăceţi, imper. 2 pl. tăceţi

transpărea (a ~) ind. prez. 3 sg. transpare, viit. 3 sg. va transpărea, cond. prez. 3 ar transpărea; ger. transpărând
văita (a se ~) [pron. văi-] ind. prez. 1 sg. mă vait, 3 se vaită; 1 pl. ne văităm
vrea (a ~) ind. prez. 1 sg. vreau, 2 sg. vrei; imperf. 1 sg. vream; perf. simplu 3 sg. vru
zăcea (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. zac, 1 pl. zăcem, 2 pl. zăceţi
zbârli / zburli (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. zbârlesc / zburlesc; conj. prez. 3 să zbârlească / să zburlească
zice (a ~) ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. zic, 1 pl. zícem, 2 pl. zíceţi, perf. simplu 1 sg. zisei, 1 pl. ziserăm; imper. 2 sg. zi, neg. nu zice
zvârli (a ~) ind. prez. 3 sg. zvârle, 3 pl. zvârlă / zvârl; conj. prez. 3 să zvârle

Scanned with OKEN Scanner

7. Adverbul / prepoziţia / conjuncţia

- Se scriu în cuvinte separate locuţiunile adverbiale:
  - altă dată „în altă împrejurare" (Vom discuta altă dată);
  - de mult „de vreme îndelungată" (Nu l-am mai văzut de mult);
  - cu bună ştiinţă;
  - de asemenea;
  - de altfel „de altminteri";
  - în jur de „aproximativ";
  - nevoie mare „extrem de" (Este deştept nevoie mare)
  - ca nelumea;
  - întru câtva;
  - întru totul.
- Se scriu cu cratimă unele locuţiuni adverbiale rimate şi / sau ritmate:
  - calea-valea;
  - câine-câineşte;
  - fuga-fuguţa;
  - treacă-meargă;
  - vrând-nevrând
- Se scriu cu cratimă adverbele compuse:
  - azi-noapte,
  - astă-vară,
  - mâine-dimineaţă etc.
- În locuţiunea conjuncţională *odată ce* „după ce, din moment ce" şi în locuţiunea prepoziţională *odată*

cu „în acelaşi timp cu" adverbul *odată* se scrie într-un cuvânt.
- Sunt admise de normele limbii ambele forme, în cazul adverbelor:
  - diseară / deseară
  - acum / acuma
  - atunci / atuncea
  - pururi / pururea

şi al locuţiunii adverbiale (adjectivale)
  - on-line / online
- Se scriu într-un cuvânt adverbele / conjuncţiile *carevasăzică* şi *vasăzică*

8. Interjecţia

- Se scriu într-un cuvânt interjecţiile compuse sudate: behehe, heirup, iacă(tă), mehehe, tralala.
- Se scriu cu cratimă interjecţiile compuse analizabile: haida-de, hodoronc-tronc, hop-(ş-)aşa, tura-vura.
- Succesiunile de interjecţii diferite se scriu în cuvinte separate: ia hai, iar cele sinonime se despart prin virgulă sau semnul exclamării: trosc, pleosc, trosc! / pleosc!

Scanned with OKEN Scanner

Bibliografie

Bibliografie generală

1. Gruiţă, G., *Gramatică normativă*, Ed. Polirom, Iaşi, 1999.
2. Rădulescu M., Vlaicu M., *Corect / greşit româneşte*, Ed. Carminis, Piteşti, 2000.
3. Tabarcea Cezar, *Gramatica limbii române*, Ed. Constelaţii, Bucureşti, 1996.

Manuale

1. Berea-Găgeanu E., Moigrădeanu D., Popescu Fl. I., Tabarcea C., *Limba română*, manual pentru clasele a IX-a şi a X-a, Ed. Didactică şi Pedagogică, R.A. – Bucureşti, 1995.
2. Crişan Al., Dobra S., Sâmihăian F., *Limba română*, manual pentru clasa a VIII-a, Humanitas Educaţional, Bucureşti, 2004.
3. Simion, Eugen, Rogalski F., Hărtescu D., *Limba şi literatura română*, manual pentru clasa a X-a, Corint, Bucureşti, 2000.

Dicţionare

1. *Dicţionar ortografic, ortoepic şi morfologic* (DOOM), Ed. Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005.

CUPRINS

1. Situaţia de comunicare....3
2. Comunicarea în scris....5
3. Funcţiile comunicării....7
4. Nivelul fonetic....9
   4.1. Accentul....9
   4.2. Cacofonia....11
   4.3. Hipercorectitudinea....12
5. Nivelul lexico-semantic....14
   5.1. Varianta lexicală....14
   5.2. Câmpul semantic....15
   5.3. Derivarea....6
   5.4. Compunerea....16
   5.5. Schimbarea valorii gramaticale....18
   5.6. Familia lexicală....25
   5.7. Polisemia....25
   5.8. Omonimia....25
   5.9. Sinonimia....27
   5.10. Antonimia....28
   5.11. Paronimia.... 28
   5.12. Unităţile frazeologice....29
   5.13. Sensul propriu (denotativ)....29
   5.14. Sensul figurat (conotativ)....31
   5.15. Pleonasmul....32
   5.16. Tautologia....32
   5.17. Atracţia paronimică....33
6. Nivelul morfologic şi sintactic....35
   6.1. Mijloacele lingvistice de realizare a subiectivităţii autorului....35

Scanned with OKEN Scanner

6.2. Valorile expresive ale părţilor de vorbire.....36
6.3. E.emente de acord gramatical (acordul după înţeles; acordul prin atracţie).....41
6.4. Anacolutul.....45

7. Nivelul stilistic.....46
7.1. Stilul.....46
7.2. Calităţile generale ale stilului.....47
7.3. Calităţile particulare ale stilului.....48
7.4. Stilurile funcţionale.....50
7.5. Planurile vorbirii (vorbire directă, indirectă, indirectă liberă).....54
7.6. Registrele stilistice ale limbii (standard; literar; popular; arhaic; regional; colocvial; argoul; jargonul).....57

Forme corecte, atestate de DOOM^2.....64
1. Substantivul.....64
2. Adjectivul.....77
3. Pronumele.....81
4. Numeralul.....82
5. Verbul.....84
6. Adverbul / prepoziţia / conjuncţia.....90

Bibliografie.....94

Scanned with OKEN Scanner

Română-Noţiuni de limbă şi
04 55929 70296 0
LEI 60.000 LG 6.00

Aurelia Nedelcu

Română

Noţiuni de limbă şi comunicare

Alte apariţii

1000250224050 25

ISBN 978-973-7752-47-5

Română - Noţiuni de limbă şi